

„kernmossel” dood, doordat de jongere generaties het voedsel wegnemen. Zoo kunnen we als een kristalkijker uit een kluitje mossels hun geschiedenis opmaken.

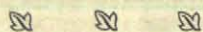
Een dergelijke voorkeur voor vast substraat en een hoekje vinden we niet alleen bij Dreissensia, maar bij allerlei dieren met een vastzittende levenswijze. De zeewatermossel hecht zich ook vooral vast op een stevig en hoekig substraat. Op gevlochten staalkabels in de havens zit hij netjes in spiralen, dus in de gleuven, die door de afzonderlijke draden ontstaan. Het gedrag van de zeewatermossel is niet verder onderzocht, maar wel kunnen we uit gegevens van verschillende onderzoekers punten van overeenkomst met Dreissensia vaststellen. Deze overeenkomst, wat gedrag en uitwendige vorm betreft is zelfs zoo sterk, dat het eenige verschil tusschen deze twee dieren bestaat in hun milieu, de een leeft in zoet, de andere in zout water.

Ook de oester leeft op vast substraat. Hij heeft echter een andere aanhechtwijze en stelt daarom andere eischen aan het substraat. Hij heeft voorkeur voor gladde oppervlakten, die microscopische ruwheid bezitten. Hierop kit hij een schelpheft vast met een cementachtige stof.

Als laatste voorbeeld dient de zeerasp, die op de wulkenhuizen leeft. Het is aan pas groeiende kolonies te zien, dat ze zich spiraalsgewijze uitbreiden. Ze volgen dan netjes de groeven, die zich tusschen de windingen van het slakkenhuis bevinden.

Utrecht

P. LEENTVAAR.

VAN EENDENKOOIEN TOT NATUUR-MONUMENT.

Het Bestuur van It Fryske Gea maakt met groote dankbaarheid melding van een legaat, haar geschonken door wijlen den heer P. van Asperen te Hilversum.

Deze vermaakte aan de vereeniging een drietal eendenkooien in Friesland, twee gelegen in de Kolken, het lage kleigebied tusschen Dokkum en de Lauwerszee en één ten westen van Tietjerk in de z.g. Oude Miede, met de bedoeling, dat de eendenvangst zal worden gestaakt en de kooien zullen worden beheerd als broedterrein en waterwildreservaat.

De beteekenis van het wildreservaat wordt belangrijk vergroot door het van ouds hier gevestigde kooirecht. Binnen een kring van 1200 m straal, gemeten uit het midden van de vijver is de jacht verboden en elke handeling waardoor de eenden zouden kunnen worden verstoord of verjaagd.

Onze lezers herinneren zich, dat er in ons land nog een andere eendenkooi die bestemming heeft gekregen n.l. die in de Escampolder bij den Haag, thans deel uitmakend van het Zuiderpark.

Ons land is beroemd en berucht om zijn eendenkooien. In geen land ter wereld worden ze in zoo groote dichtheid aangetroffen. Er zijn er omtrent 150, meest alle in het Polderland. We kunnen ze brengen tot vier groepen. Eerst komen de Wadden-

eilanden, Wieringen inbegrepen en de kleistreek langs de Waddenzee in Friesland en Groningen. Dat zijn er ongeveer twintig, waarvan sommige thans buiten gebruik.

Daarop volgt een zeer geduchte groep, ook ongeveer een twintigtal, dat zijn die van de Kop van Overijssel en van het Zwarte Water. Sommige hiervan worden door ontginningswerken buiten gevecht gesteld.

Nu volgen er een tiental, ijl verstrooid door het Zuidelijk deel van Noordholland,

Foto G. A. Brouwer.

Woest landschap in een oude eendenkooi.

het Noordelijk deel van Zuidholland en een deel van Utrecht. Hiertoe behooren o.a. het Naardermeer en die Haagsche kooi in het Zuiderpark.

Die vierde groep is het grootst: die van het land tusschen de groote rivieren. Dat zijn er tegen de honderd, maar op het oogenblik weet ik niet, of die alle nog actief zijn.

Sommigen noemen het een moord op groote schaal. Dat zou men van de trawl-visscherij ook kunnen zeggen. Een wreed bedrijf? De jacht met schietgeweer is zeker

niet minder wreed. Een bedreiging van de eendenbevolking met uitroeiing. Ja, dat is wat anders.

Onze Scandinafische en Finsche vrienden verwijten ons, dat wij *hun* eenden uitmoorden en dat wij geen haar beter zijn dan de Italianen die *onze* zangvogeltjes strikken en netten.

Nu is het wel heel onredelijk, om aan te nemen, dat de een of andere groep van menschen recht van bezit zou hebben op de in het wild levende dieren. Misschien zouden ze eenig spoor van recht kunnen ontleenen aan de omstandigheid, dat ze zeer bijzondere zorg besteden aan de verschaffing van gunstige levensomstandigheden aan de een of andere dierensoort.

Wanneer een in het wild levende dierensoort nut afwerpt voor den mensch, dan is het redelijk, dat die mensch dat dier dan ook doelmatig beschermt en dat er dan voor het geheele verblijfsgebied van dat dier wordt uitgemaakt, hoe en in welken mate men het kan en mag bemachtigen.

De voornaamste prooi van de eendenkooien is de Wilde Eend. Geen wonder, want het is een beest dat succes heeft in het leven en wel door zijn groot aanpassingsvermogen. Zelfs weet hij zich aan te passen aan de menschelijke samenleving, broedt heel gemoedereerd in de parken van de groote steden, midden in de huizenzee. Buiten broedt de Wilde Eend in allerlei gelegenheid, moeras, heide, duin, bosch, bouwland, weide, zonder dat daaromtrent een regel is vast te stellen. Het broedgebied strekt zich uit over beide halfronden van het subtropische gebied tot in de Poolstreken. Zijn voedsel is veelzijdig, zoowel plantaardig als dierlijk. Nest en broedende vogel zijn doorgaans goed verborgen, de jongen worden beveiligd door de waakzame en moedige ouden. Geen wonder dan ook, dat in bijzondere omstandigheden zooals op den trek en op de overwinteringsplaatsen deze eenden zich vertoonen bij duizenden en duizenden.

Intusschen onuitroeibaar zijn ze niet en nu komt het er maar op aan, dat de gevaarlijke mensch gunstige maatregelen treft voor beide partijen: een internationale regeling van de bescherming en van de jacht.

Daarbij komen dan ook de eendenkooien in het geding. Het zou mij niet verwonderen, wanneer het bleek, dat wij ons honderdtal effectieve kooien konden behouden, maar het is ook mogelijk, dat het aantal moet worden beperkt. Maar dan is er veel voor te zeggen, dat we die afgeschafte kooien toch in stand houden als waardevolle bestanddeelen van het landschap, als schatkamers van flora en fauna, zelfs ook als vangkooien voor wetenschappelijke doeleinden.

Een eendenkooi bestaat normaal uit een omheining, een bosch en een vijver. Daaromheen ligt het „kooirecht” en dat kan heel verschillend van aard zijn: water, moeras, weiland, bouwland, maar altijd ongestoord door jacht (misschien eens bij uitzondering een paar dagen). Uitteraard, ook al om de rust wordt het bosch weinig bewerkt en ontwikkelt het zich dan naar een climax van rijken inhoud. Soms wordt een deel als boomgaard behandeld, een andermaal als bloemhof, maar meestal is het wild, wild, wild en overgegeven aan wat de vogels ervan willen maken. De bodem gaat zijn eigen vrijen gang. Enkele kooien hebben een dikke boschturflaag gevormd, getuige die van

Terschelling waar de Zevenster groeit. De Stekelvaren is daar de voornaamste bodemvormer. Het spreekt vanzelf dat de dichte omheining, het heesterstruweel, de zware boomen, de levende bodem en het water zelve een groote aantrekkingskracht uitoefenen op vogels en insecten en het heele jaar door zingt de kooi in het wijde land.

Nog maar zelden of nooit is een kooi in studie genomen; dat komt wel door de reputatie van ongenaakbaarheid. Deze Friesche kooien echter zullen een onderzoek kunnen verdragen en beloonen en de wensch opwekken, om ook andere kooien die buiten gebruik raken, in stand te houden om hun schoonheid en rijkdom. Nog een stapje verder en we zullen in kale landbouwstreken op het model van eendenkooien kleine sierboschjes aanleggen.

It Fryske Gea betreedt hier nieuwe banen. Wildreservaten had het reeds gesticht, o.a. in de Linde vallei, de Saiterpetten en langs het IJselmeer en de Waddenkust. Zoo staan thans eenige duizenden hektaren open voor de vrije ontwikkeling van de fauna. De belooning blijft niet uit, want behalve de Kleine Bonte Strandlooper heeft zich dit jaar in een van de wildreservaten een kleine kolonie gevestigd van de Dwergmeeuw, die ondanks ongunstig weer toch een bevredigend succes heeft gehad. Met spanning zien wij uit naar het volgend jaarverslag van deze verdienstelijke en ook fortuinlijke natuurbeschermingsorganisatie.

JAC. P. THIJSSE.

VAN GROEI EN BLOEI EN JAARGETIJD.

Den 16den December 1940 bij drie graden Celsius vorst trommelde hier in Bloemendaal de Groote Bonte Specht in zijn populier. Tegelijk was er rumoer van Boomklevers. Op 20 December was er dooi en toen trommelde hij ook en op 21 December eveneens, toen het vijf graden vroom. Toen volgden zes dagen dooiweer, maar op Oudejaar viel de vorst weer in en die duurde tot 12 Januari. Op elken zonnigen dag van die vorstperiode trommelde die Bonte Specht. De heele maand Januari bleef hij trommelen en ook in Februari, zelfs bij een temperatuur van -10°C . Op 21 December trommelde hij even vóór zonsopgang. Let eens op die Bonte Spechten, zij trommelen vrijwel het heele jaar door en het lijkt wel dat ze zich niet veel aantrekken van weer en wind en jaargetijde. In diezelfde periode van '40 op '41 vertoonden musschen en spreeuwen juist een duidelijke ingenomenheid met dooiweer. De meezen zingen in den winter ook dikwijls bij vorst; ze kunnen heel wat verdragen; Pimpelmees en Glanskop zingen dikwijls al vóór Kerstmis.

Welke planten bloeien omstreeks Nieuwjaar? In de eerste plaats het trio Vogelmuur, Klein Kruiskruid en Straatgras. Die bloeien het heele jaar door. Paarse Doovenetel kan er ook wel bij. Heel enkele malen zien we ook een Witte Doovenetel en een Dagkoekoeksbloem en misschien een Maagdepalm of een enkele Stengellooze Sleutelbloem. De rijkste Nieuwjaarsbloei hebben wij te danken aan de sierplanten en sierheesters: Kerstroos, Winteraconiet, Sneeuwkllokje, Winterjasmijn, Alpenheide. Sommige daarvan kunnen zonder blikken of blozen het strengste winterweer doorstaan. De Winterjasmijn heeft als struik of leiboom weinig of niets te lijden, alleen bezwijken onmiddellijk de bloemen, die reeds geopend waren. De knoppen blijven ongedeerd en openen zich zoodra de dooi inzet. Kerstroos gedragen zich verschillend.

Witte Els en Hazelaar bloeien ook dikwijls reeds op 1 Januari. Die Els is alweer niet inheemsch, de Hazelaar wel. Even oppassen met dien Hazelaar. Wanneer zijn katjes al gestrekt zijn en lood-